

הסכנה בשימוש ברשתות החברתיות של בני הנוער ותפקידם של ההורים

מהנא

תקציר

יצירת קשרים חברתיים היא פעילות שכיחה ואופיינית בגיל ההתבגרות, וכיום האינטרנט משמש ערוץ מרכזי לאינטראקציות עם אחרים - מוכרים או זרים - ולשימור היחסים החברתיים במסגרות המקיפות את בני הנוער. פעמים רבות פעילויות אלו כרוכות בחשיפת פרטים אישיים, בהיכרויות עם זרים ובתקשורת בינאישית פוגענית, עשייה שעלולה לסכן את רווחתם של בני הנוער. עמדות ההורים כלפי השימוש באינטרנט וברשתות החברתיות והצבת מנגנוני פיקוח יכולה למתן את מעורבותם של בני נוער בהתנהגות מסוכנת. כמובן שהדבר תלוי ב אופי הקשרים עם ההורים (Michael & Ben-Zur 2007). יחסים קרובים בין בני הנוער להוריהם עשויים להניע אותן להזדהות עם ערכי ההורים ולהפחית את מעורבותן בהתנהגות מסוכנת (Michael & Ben-Zur 2007).

מאמר זה ידון בסכנות השימוש ברשתות חברתיות של בני הנוער והשפעתם של ההורים במיתון התופעה.

תגיות: רשתות חברתיות, סכנה, אינטרנט, תפיסת סיכון, מעורבות הורים

רשתות חברתיות, אינטרנט והסכנות הקיימות

רוב המתבגרים בחברות המערביות המודרניות משתמשים באינטרנט, במקומות שונים (בית, בית הספר, חברים) ובאמצעות מכשירים שונים (מחשב, טאבלט, טלפון סלולרי). על פי סקר משנת 2010 שנערך בארה"ב ל-84% מבני 8-18 יש גישה לאינטרנט מבתיהם, עלייה של כ-14% מהגישה הביתית המשוערת חמש שנים קודם לכן. נמצא גם שהצעירים מקדישים כשעתים וחצי ביום לשימוש במחשב (2010 Ridecut et al.). בסקר נוסף שבוצע באירופה ב 2011, 60% מבני 9-16 משתמשים באינטרנט כל יום או כמעט כל יום, משך כשעה וחצי בממוצע, וגיל ההצטרפות הממוצע הוא 9 שנים (2011 Livingstone et al.). בישראל 86% מבני 12-18 גולשים באינטרנט מדי יום (דרור וסער, 2012).

השיח סביב השימוש באינטרנט בהקשר של מתבגרים נוטה להיות פלורליסטי. מצד אחד הוא מדגיש את היתרונות וההשפעות החיוביות של טכנולוגיית התקשורת כאמצעי לרכישת ידע, ללמידה וליצירה של קשרים חברתיים חיוביים וכמקור תמיכה (כהן 2009, 2012 Ponte & Simões). מצד שני הוא מצביע על הסכנות שטמונות במרחב הווירטואלי, כמו פדופיליה וניצול מיני, חשיפה לתכנים המטיפים לשנאה ותכנים בעלי אופי מיני, בריונות מקוונת, הטרדה, התנהגות פוגעת, הפצת מידע שקרי, גניבת זהות והונאה, התמכרות, ועוד (Mesch & Talmud 2010, Optem 2007).

תפיסת הסיכון בחברה המודרנית נסמכת רבות על תזת "חברת סיכון" (Risk Society) של Beck. Beck 1992 הגדיר את הסיכון בחברה המודרנית כדרך שיטתית להתמודדות עם סכנות ומצבים של חוסר בטחון שהם תוצר של המודרניות עצמה. אם בעבר העיסוק החברתי בסיכון נסוב סביב סכנות הטבע ודרכי ההתמודדות עמן, הרי שבחברה המודרנית, עם ההתפתחות הטכנולוגית והשימוש בה, נוצרו סכנות חדשות

שנובעות מאותה התפתחות טכנולוגית. ברוח זו, ניתן לומר שטכנולוגיית האינטרנט העצימה את הסכנות הקיימות לילדים בחברה המודרנית.

התרחבות הסכנות והחמרת עוצמת הפגיעה קשורה למאפייני הטכנולוגיה - אנונימיות, המוניות, ריחוק, הסרת עכבות וקלות השימוש וההפצה. תחושת האנונימיות והגלישה בפרטיות ברשת מאפשרת למשתמש להתנהג בחופשיות, ללא חשש שיאלץ לתת דין וחשבון על התנהגות לא ראויה וללא גילוי רגישות והתחשבות באחר (בוכניק ודשן 2012). אי הנראות והעדר קשר העין מסירים עכבות ומשחררים מעצורים שקיימים בקשרי פנים אל פנים (ברק 2006). מגוון האפשרויות להפצת מסרים באינטרנט גדול וקל לאין שיעור מהשימוש באמצעים אחרים (אבני ורותם 2009). הרשת מאפשרת צריכה קלה של תכנים מגוונים

בכל נושא, תכנים שבעבר לא היו נגישים לבני נוער בדרכים אחרות. כל אלה מרחיבים את מעגל הסכנות האפשרית לבני נוער המשתמשים ברשת.

החדירה המסיבית של האינטרנט לבתים הפרטיים ערערה את הדרך בה החברה תופסת את הסיכון ומתייחסת אליו. אם בעבר תפיסת הסיכון נסובה סביב החלוקה הדיכוטומית בין המרחב הציבורי, שנתפס כמקום לא בטוח ומסוכן, למרחב הפרטי, הביתי, שנתפס כמקום בטוח ומוגן במיוחד עבור ילדים ומתבגרים (Harden 2000), הרי שהגלישה באינטרנט שינתה את כללי המשחק. מחקרם של רפאלי וחבריו (2010) בקרב 1048 בני נוער בכיתות ז'-יא' בישראל מצא שרוב בני הנוער מתחברים לאינטרנט מהבית (94.5%) ושהפעילויות האינטרנטיות הפופולריות ביותר הן השתתפות ברשתות חברתיות, פורומים וצ'אטים (64%) משמעות הדבר היא שאמנם גופם של בני הנוער נמצא בבית, אך בכל זאת ובבת אחת הם מבליים באתרים ציבוריים וחשופים לסכנות שבעבר היו שמורות למרחב הציבורי הפיסי בלבד כמו מפגשים עם זרים, בריונות ועוד. פעילות פופולרית נוספת שנמצא במחקרם של בוכניק ודשן (2012) היא חיפוש מידע (64%) פעילות שעלולה לחשוף את המתבגרים לצריכת תוכן לא ראוי ופוגעני בזמן שהם יושבים בחדרם הפרטי והמוגן לכאורה. כלומר, בני נוער מעורבים בפעילויות של קניות מקוונות שעלולות לחשוף אותם לסכנות מסחריות (איסוף פרטים אישיים, חשיפה לפרסומות).

אפייניה הייחודיים של האינטרנט אינם רק מגדילים מגוון ומספר הסכנות הזמינות לבני נוער, הם גם מצמצמים את מידת השליטה של ההורים על המתרחש (Ponte & Simões 2009). ברוב המקרים ההורים אינם יודעים מה ילדיהם עושים בעת הגלישה באינטרנט - היכן הם גולשים, את מי הם פוגשים ברשת, ומה הם כותבים. למיש וחבריה (2009) חקרו 532 ילדים על שימושם באינטרנט ואז שאלו את הוריהם של אותם הילדים על מעשי ילדיהם ברשת. הן מצאו פערים משמעותיים בדיווחים בין ההורים לילדיהם. 73% מהילדים אמרו שנתנו מידע שלא היו צריכים לעומת 5% מההורים, 71% מהילדים ציינו שראו פורנוגרפיה ברשת לעומת 15% מההורים, 58% מהילדים אמרו שספגו התנכלות ברשת לעומת 5% מההורים, 47% מהילדים אמרו שקיבלו הערות מילוליות מיניות לעומת 4% מההורים, 24% אמרו שנפגשו עם מישהו מהאינטרנט לעומת 9% מההורים, 40% מהילדים דיווחו שנחשפו לחומר אלים או מגעיל לעומת 10% מההורים.

הפער בין הורים לילדיהם בא לידי ביטוי גם בעובדה שבני הנוער אינם בהכרח מוטרדים מאותם הדברים שמעוררים את חששות המבוגרים ברשת (Bond 2013). במחקר שנערך באירופה Livingstone et al (2011) מצאו שאחד מכל שמונה ילדים דיווח על חשיפה לפורנוגרפיה, ושהחוויה הזו לא נתפסה כפוגעת; אחד מעשרים ילדים דיווח על הערות פוגעניות שקיבל שגרמו לו דאגה, עלבון או דכדוך, אך רק אחד משלושה

האפשרויות לבני הנוער המשתמשים ברשת. מאותם הילדים ציין שהיה מאד מודאג מכך; אחד מכל שנים עשר ילדים נפגש פנים אל פנים עם מישהו שהכיר באינטרנט, וגם סיכון זה נחוה רק לעיתים רחוקות כמשהו מזיק בעיני הילדים. מנגד, במחקר שבדק באלו סוגי סכנות חוששים הורים שילדיהם יתקלו בעת הגלישה באינטרנט, ציינו ההורים שהם מודאגים מהאפשרות שילדיהם יחשפו לתכנים מיניים או אלימים באינטרנט (65%), שיסבלו מבריונות מקוונת (54%), שיקבלו או ישיגו מידע על פגיעה עצמית (54%) ושיחשפו מידע אישי (47%) (Ponte & Simões 2009). הנאמר לעיל ממחיש את הפערים שקיימים בין תפיסת ההורים או מבוגרים את סכנות הרשת לבין תפיסת בני נוער.

תפיסת התנהגויות סיכון אצל בני נוער

קיימות מעט תיאוריות כלליות להסבר התנהגויות סיכון מקוונות. מחקרים מעטים מציעים גישות תאורטיות לבחינת התנהגויות הסיכון של ילדים ומתבגרים ברשת. Stamoulis & Farley במחקרם משנת 2010 הציעו מסגרת כזו, הנסמכת על שתי תיאוריות מנוגדות ופופולריות: "העשיר נהיה עשיר יותר" (The rich get richer) ו"פיצוי חברתי" (Social Compensation approach). גישת "העשיר נהיה עשיר יותר" גורסת שאנשים מוחצנים ו/או אנשים שאינם בודדים מפיקים תועלת מתקשורת מקוונת. לאנשים אלו יש מיומנויות חברתיות טובות והאינטרנט משמש להם כאפיק נוסף לאינטראקציה עם חברים (Kraut et al. 2002). לעומת זאת גישת ה"פיצוי החברתי" גורסת שהאינטרנט מטיב בעיקר עם אנשים שסובלים מבידודות ו/או חרדה חברתית ולכן מתקשים ביצירת קשרים חברתיים בחיים הממשיים (Valkenburg & Peter 2007). ההסתרות מאחורי המסך מסייעת להם להתמודד עם הביישנות והעכבות שהם חווים באינטראקציות חברתיות פנים אל פנים (McKenna et al. 2002). בהתאם לכך שיערו (Stamoulis & Farley, 2010) שעל פי תיאוריית ה"עשיר נהיה עשיר יותר" אנשים בעלי מיומנויות חברתיות מפותחות ישתמשו באינטרנט כאפיק נוסף ליצירת קשרים חברתיים. מנגד, על פי תיאוריית ה"פיצוי החברתי", אנשים שחווים חוסר שביעות רצון מקשרים אישיים בחיים הממשיים ישתמשו באינטרנט כדי לפצות על כך. כדי לבחון איזו תיאוריה מציעה הסבר טוב יותר, התייחסו החוקרים להתנהגויות סיכון של חשיפת מידע ויצירת קשרים עם זרים. הם יצרו ארבעה מדדים - פרסום תמונות, פרסום פרטים אישיים, יצירת קשרים עם זרים ופרסום פרטי התקשורת. הממצאים תמכו בתיאוריית ה"פיצוי החברתי", והחוקרים הסיקו שמתבגרים נוטלים חלק בהתנהגות סיכון ברשת כדי לפצות על אינטראקציה חברתית מינימאלית בחיי היומיום. יוצאות מן הכלל הן בנות שנהנות מחיים חברתיים עשירים אחרי שעות הלימודים ובמקביל נוטות לפרסם תמונות רבות. בכך מאוששות את תיאוריית "העשיר הופך לעשיר יותר".

ההורים כשומרי הסף.

בתקופת גיל ההתבגרות בהם הנוער בונה את מידת האוטונומיה והעצמאות שלו יש להורים תפקיד מרכזי בפיקוח על פעילויות ילדיהם ובהגבלת מעורבותם בהתנהגויות שעלולות לחשוף אותם לסיכונים. זהו תפקיד בעל חשיבות רבה לאור המחקרים שמצביעים על ההשפעה החיובית שיש לפיקוח הורי על ההסתגלות לגיל ההתבגרות והפחתת התנהגויות סיכון כמו עבריינות, שימוש בסמים ופעילות מינית (Stattin & Kerr. 2008). (Liau et al, 2000).

פיקוח הורי (Parental Monitoring) מתייחס לפעילויות שעושים הורים כדי לדעת היכן ילדיהם נמצאים, עם מי הם מתרועעים ומה הם עושים מחוץ לבית (Dishion & MacMahon 1998). בשנים האחרונות הפך האינטרנט לזירה חברתית מרכזית עבור מתבגרים; לכן, על מנת לפקח על התנהגות ילדיהם, הורים צריכים

ללמוד על הפעילויות המקוונות שלהם. (Stattin & Kerr 2000) מבחינות בין שלוש דרכים להשגת מידע על פעילויות של מתבגרים. הראשונה היא שידול (solicitation) - פעולה המתייחסת למאמציהם של ההורים להשיג מידע מילדיהם באמצעות חקירה, שלהם או של חבריהם, ושיטות מעקב אחרות. השנייה היא שליטה (control) - פעולה שמתייחסת לניסיונות של ההורים לשלוט על פעילויות הילדים באמצעות קביעת כללים והטלת מגבלות. השלישית היא חשיפה (disclosure), שמתייחסת לנכונות של מתבגרים לשתף את הוריהם ולנדב מידע אמין על מעשיהם עם חברים.

מחקרים שבדקו את ההמשגה הזו של פיקוח הורי דיווחו על קשר שלילי בין חשיפה לבין התנהגות פורצת גבולות, כלומר מתבגרים ששיתפו בצורה ספונטנית את הוריהם במעשיהם נטו למעורבות קטנה יותר בהתנהגויות סיכון (Law et al, 2010). מצאו שככל שמתבגרים שיתפו בצורה ספונטנית את הוריהם בפעילותם ברשת הם נטו לשלוח פחות הודעות אגרסיביות מקוונות. ההשפעה של שליטה ושידול איננה עקבית (Stattin & Kerr 2000, Kerr et al. 2010, Kakiyama et al. 2010).

מושג אחר שקשור בצורה הדוקה לפיקוח הורי (Parental Monitoring) הוא המושג של תיווך הורי (Parental Mediation). הדיון בו נסמך על מסורת מחקר מתחום לימודי טלוויזיה ושימש להבנת תהליכי ההשפעה של הטלוויזיה על עמדות הקהל והתנהגותו (Mesch 2010). בהקשר של האינטרנט, הכוונה היא לדברים שיעשו הורים על מנת להגן על ילדיהם מפני חשיפה לסכנות הרשת ולמעורבות בהתנהגויות סיכון (Livingstone 2011). אף שהספרות שעוסקת בתיווך הורי באינטרנט מצומצמת, בשנים האחרונות התפרסמו מספר מחקרים שמתייחסים לסוגיה זו מהיבטים שונים. במסגרת מחקרים אלו מציעים חוקרים טיפולוגיות שונות לתיווך הורי באינטרנט. (Kirwil, 2013) מציע להתבונן על תיווך הורי באינטרנט באמצעות שתי אסטרטגיות כלליות: תיווך מגביל (restrictive mediation) ותיווך מנחה (instructive mediation). תיווך מגביל מתייחס לשליטת ההורים בשימוש שילדיהם עושים במדיה באמצעות גיבוש חוקים שמיועדים להגביל את חשיפתם לתכנים וליחסי גומלין חברתיים. תיווך מנחה (instructive mediation) מתייחס למאמצים אקטיביים של ההורים לפרש ולתרגם את התוכן עבור הילדים. Lwin et al 2008 מוסיפים על סוג התיווך (אקטיבי לעומת מגביל) את רמת התיווך (גבוהה לעומת נמוכה) ויוצרים הגדרה רגישה יותר שמבחינה בין ארבעה סגנונות של תיווך הורי - תיווך מגביל (restrictive) (רמה גבוהה של תיווך מגביל ונמוכה של תיווך מחכים) (instructive) (רמה גבוהה של תיווך אקטיבי ורמה נמוכה של תיווך מגביל), תיווך בררני (selective) (רמות גבוהות של תיווך מגביל ואקטיבי) וללא תיווך (laissez-faire) (רמות נמוכות של תיווך מגביל ואקטיבי).

Livingston & Helsper 2008 מדגשים מגמה נוספת שזכתה להתייחסות מועטה בספרות והיא העדר תיווך הורי. בעידן הטכנולוגי, כשהפערים ברמת המיומנות והשימוש באינטרנט בין הורים לילדים הולכים וגדלים, יתכן שהורים בעלי מיומנויות נמוכות ושימוש מינימלי במחשב יעדיפו לא לפקח על ילדיהם כלל בשל חוסר מודעות או רתיעה מפני הטכנולוגיה. להשערה זו ניתן למצוא תמיכה במחקרים שמראים סגנון התיווך שהורים בוחרים בו איננו מקרי, ושהבחירה קשורה למאפיינים של ההורים עצמם - כמו מגדר, גיל, השכלה, מיומנויות השימוש באינטרנט וניסיון (Valcke et al. 2010, Livingstone & Helsper 2008). באופן כללי, הורים מיומנים בשימוש באינטרנט צפויים להשתמש יותר באסטרטגיות תיווך (Livingstone & Helsper 2008) ולהעדיף תיווך חברתי ששם דגש על המשתמש (Kirwil 2009) על פני אמצעים טכנולוגיים. סגנון תיווך מתיירני מאפיין הורים שמשתמשים יותר באינטרנט, בעוד שסגנון תיווך רודני מאפיין הורים שמידת השימוש שלהם במחשב פחותה (Valcke et al. 2010). בנוסף, סגנון התיווך ההורי, מידת השימוש באינטרנט של ההורים והשכלתם הם כולם גורמים שמנבאים את מידת השימוש של הילדים באינטרנט (Valcke et al. 2010). תפיסת ההורים את השפעת המדיום על

הילדים נבחנה אף היא כגורם שעשוי לנבא את התיווך ההורי ונמצא שסיכוייהם של הורים שמאמינים שלאינטרנט יש השפעה שלילית על ילדיהם להשתמש באסטרטגיות לתיווך הורי גדולים יותר (Lee, 2012), במיוחד בתיווך מגביל (Nathanson 2001, Lee 2012). מגמה דומה נמצאה גם במחקרים שעסקו במשחקי וידאו, כלומר הורים שמאמינים שלמשחקי וידאו השפעה שלילית על ילדיהם יטו להגביל את השתתפותם במשחקים אלו (Shin & Hur 2011).

יש לזכור כי לגיל הילד ולמגדרו גם כן השפעה על יעילות התיווך ההורי. (Lwin et al 2008.) מצאו ששימוש בתיווך מנחה בשילוב עם תיווך מגביל היו יעילים בהגנה מפני חשיפת פרטים אישיים באינטרנט. עם זאת, התיווך המגביל היה יעיל למתבגרים בשלבים הראשונים והאמצעיים של גיל ההתבגרות אך פעל כבומרנג בקרב מתבגרים בשלבים המאוחרים של גיל ההתבגרות. (Berson & Berson) 2005 מצאו שאם הורים משוחחים עם בנותיהן על אינטרנט בטוח זה מוריד את הסיכוי למפגש פנים אל פנים עם זרים שהוכרו לראשונה באינטרנט.

לסיכום

מאמר זה הציג את המגמות והבעיות העומדות בפני ההורים בבואם להגן לשלוט ולמתן את הפגיעות מהשימוש ברשתות החברתיות. ניכר שבפני ההורים עומדות שלל אסטרטגיות לתיווך ולפיקוח על מעשי ילדיהם באינטרנט, חלקן ייחודיות למדיום. הם יכולים לאמץ אסטרטגיה אחת או להעדיף שילוב בין כמה אסטרטגיות שונות. חוקרים טוענים שבשל אופיו האינטראקטיבי של האינטרנט כדאי להורים להשתמש במספר רב של שיטות (Eastin et al. 2006). ציפיותיהם של הורים שהתיווך והפיקוח שלהם ימנעו מילדיהם להיחשף לסכנות האינטרנט ולקחת בהם חלק נתמכות באופן חלקי על ידי הספרות המקצועית, ותלויות במאפיינים - של ההורים ושל הילדים. מאמצי התיווך ההורי מוסיפים נדבך חשוב להבנת מעורבותם של מתבגרים בהתנהגויות סיכון און ליין.

מקורות

1. Avnei, A & Rotem A. Injury online - Cyberbullying. October 2009 Site "intend ethics". 2009. http://ianethics.com/wp-content/uploads/2009/10/cyberBullying_IA_oct_09.pdf
2. Barack p. Youth and the Internet: the psychology of the 'Like' and based on the concept ". Interior, 2006, Vol 03, pp 54-44
3. Beck U. Modern society as a risk society, In Stehr N. and Erocson R.V. (Eds), The culture and power of knowledge: Inquiries into contemporary societies. Berlin; New York; de Gruyter. 1992
4. Berson I.R, Berson M.J. Challenging online behaviors of youth: Findings from a comparative analysis of young people in the united states and new Zealand. Social Science Computer Review. 2005. Vol 23(1), pp 29-38
5. Bond E.. Mobile phones, risk and responsibility: understanding children's perceptions. Cyberpsychology , 2013. Vol 7 (1).
6. Buchnik d.,& Deshen M. Immoral behaviors of teenagers in the Internet environment. Book a conference in Chase Research on Learning Technologies. Learning in the technological age. Y. Eshet Alcalay, A. Caspi, S. Eden, N. Gary, Y. Yair, Y. Kelman (eds), Ra'anana: The Open University. 2012
7. Cohen D. Therapeutic aspects of the Internet: Using instant-messaging programs as a means

- of relieving Emotional adolescents. Thesis for the title of "Doctor of Philosophy", University of Haifa. 2012.
8. Dror Y. & Saar C. . Israelis in the digital age. Published by the College of Management. 2012
 9. Eastin, M. S., Greenberg, B. S., Hofschire, L. 2006. Parenting the internet. *Journal of Communication*, 2006, Vol 56(3), pp 486-504.
 10. Harden J. There's no place like home: The public/private distinction in children's theorizing of risk and safety. *Childhood* , 2000, Vol 7(1).
 11. Kakhiaha, F., Titlon-Weaver, L., Kerr, M. & Stattin, H. The relationship of parental control to youth adjustment: do youths' feelings about their parents play a role?. *Journal of youth and adolescence*, 2010, Vol 39, pp 1442-56.
 12. Kerr, M., Stattin, H. , Burk, W.J. A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 2010, Vol 20, pp 39-64.
 13. Kraut R., Kieslr S., Boneva B., Cummings J., Helgeson V., Crawford A. 2002. Internet paradox revisited. *Journal of Social* , 2002, Vol 58, pp 49-74
 14. Kirwil, L. Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 2013, Vol 3(4), pp 394-409.
 15. Law, D.M., Shapka, J.D., Olson, B.F. To control or not to control? Parenting behaviours and adolescent online aggression. *Computers in Human Behavior*, 2010, Vol 26, pp: 1651-1656.
 16. Lamish d., Ribak R., R .. Aloni Israeli children go online: moral panic responsible parenthood. *Magamot*, 2009, Vol 41, pp 137-163
 17. Lee S.J. 2012. Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom? *New Media & Society* 15(4) 466-481
 18. Liau A.K, Khoo A., Ang P.H. Parental awareness and monitoring of adolescent internet use. *Curr Psychol* , 2008. Vol 27, pp. 217-233
 19. Livingstone S., Haddon L., G rzig A., Ólafsson K. . Risk and Safety on the Internet. LSE London School of Economics and Political Science. 2011.
<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>
 20. Livingstone S., Helsper E. Parental Mediation and Children's Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* , 2008, Vol 52(4) pp.581-599
 21. Lwin, M. O., Stanaland, A. J., & Miyazaki, A. D. Protecting children's privacy online: How parental mediation strategies affect website safeguard effectiveness. *Journal of Retailing*, 2008, Vol 84(2), pp 205-217.
 22. McKenna, K.Y.A., Green, A.S., Gleson, M.J. 2002. Relationship Formation in the Internet: What's the big attraction. *Journal of Social* , 2002, Vol 58, pp 9-32.
 23. Mesch G.S., Talmud I. Wired youth. The social world of adolescence in the information age. *Adolescence and society Series*. 2010
 24. Michael K., Ben-Zur H. Risk-taking among adolescents: Associations with social and affective factors. *Journal of Adolescence*, 2007. Vol 30, pp 17-31
 25. Optem Safer Internet for Children Qualitative Study in 29 European Countries Summary Report. 2007
 26. Ponte, C., Simões, J. A. Asking parents about children's internet use: comparing findings about parental mediation in Portugal and other European countries. In *EU Kids Online-Final*

Conference. London. 2009

27. Rafaeli S. Ariel Y & Katzman M. Youth Online: patterns of use and purchase online. The State of Israel, Ministry of Industry, Trade and Labor, Research and Economics Administration. 2010
28. Ridecote V., Foehr U., Roberts D.F. Generation M2, Media in the Lives of 8- to 18- Year-Olds. A Kaiser Family Foundation Study. 2010
29. Shin W., Huh J. 2011. Parental mediation of teenagers' video game playing: antecedents and consequences. *New Media & Society* , 2011, Vol 13(6), pp 945-962
30. Stamoulis K., Farley F. Conceptual approaches to adolescent online risk-taking. *CyberPsychology*. 2010.
31. Stattin, H., Kerr, M. Parental monitoring: a reinterpretation. *Child Development*, 2000. Vol 71, pp 1072-1085.
32. Valkenburg P.M., Peter J. Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*, 2007, Vol 43(2), pp 267-277.
33. Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. . Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 2010, Vol 55(2), pp 454-464.